

НАПОЛЕГЛИВО ПОЛІПШУВАТИ ВИХОВНУ РОБОТУ В УНІВЕРСИТЕТІ!

ВИЩЕ РІВЕНЬ ПОЛІТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

Виконуючи постанову Ради Міністрів СРСР і ЦК КПРС про поліпшення підготовки, розподілу і використання спеціалістів в вищої середньої спеціальної освітою, колектив професорів, викладачів і студентів Харківського університету в минулому семестрі домогся деяких успіхів в учбовій і політико-виховній роботі. Підвищилась, у порівнянні з минулим учбовим роком, успішність студентів, зменшилась кількість незадовільних оцінок, поліпшилась трудова дисципліна. Але, незважаючи на це, в учбовій роботі ще мають місце серйозні недоліки.

На ряді факультетів (фізико-математичний, хімічний), успішність і трудова дисципліна студентів залишаються низькими. Так, наприклад, тільки на фізико-математичному факультеті протягом першого семестру цього учбового року пропущено без поважних причин 800 учбових годин, 119 студентів під час зимової екзаменаційної сесії одержали незадовільні оцінки.

Таке становище в навчанні студентів говорить про низький рівень політико-виховної роботи. Про це ж свідчать і такі негативні явища в житті університету, як відмовлення ряду студентів в минулому році виходити на роботу за призначенням, порушення багатьма студентами правил внутрішнього розпорядку в гуртожитках, окремі випадки аморальних вчинків студентів та інші.

Всі ці факти свідчать про недостатню роботу в галузі політичного виховання студентів з боку партійної організації університету, ректорату і деканів факультетів. Однією з основних причин низького рівня політичного виховання є погана робота комсомольської і профспілкової організації університету.

Партійний комітет і партбюро факультетів в останній час послабили увагу по відношенню до цих організацій, мало допомагають їм, не сприяють підвищенню їх ролі, авторитету і відповідальності в учбовій і політико-виховній роботі серед студентів.

В цьому учбовому році були створені первинні комсомольські організації в академічних групах. Метою цієї перебудови було піднесення ролі академічних, перетворення її в центр учбової і політико-виховної роботи.

Однак ці парторганізації університету, ні декани, ні ректорат не надали потрібної допомоги комітетам і факультетським бюро комсомольських організацій в здійсненні цього завдання. Внаслідок цього КСМ бюро в переважній більшості академічних груп працюють погано, не ведуть потрібної боротьби з випадками аморальної поведінки студентів, з недоліками в навчанні, не проявляють ініціативи в поліпшенні політичного виховання. Комсомольці в багатьох групах примиряються з недоліками, не вживають заходів по відношенню до ледарів, не борються з проявами чужої ідеології, з прогультяніми, «хвостастими», «стилягами», порушеннями комсомольської етики і т. д.

Не менш важливою причиною цих недоліків є відсутність потрібної відповідальності за політико-виховання студентів у значної частини професорсько-викладацького складу університету.

В університеті навряд чи можна знайти кафедру, члени якої обговорили б питання про свою виховну роботу серед студентів.

Недостатню увагу політико-виховній роботі приділяють також декани ряду факультетів. Більшість з них рідко бувають в студентських гуртожитках. Внаслідок цього в університеті недостатньо енергійно поєднуються методи переконання з адміністративними заходами.

Всі вказані вище недоліки призводять до того, що численні виховні міроприємства часто проводяться формально, не знаходячи відгуку з боку значної частини студентів.

Важливою формою виховної роботи серед студентів є політзаняття, які регулярно проводяться в академічних групах. На цих заняттях у формі бесіди обговорюються не лише важливі рішення партії і уряду, питання внутрішнього і міжнародного становища, але й питання, пов'язані з життям даного курсу або факультету. Так, наприклад, на філологічному факультеті в минулому семестрі поряд з такими темами, як «Рішення червеного Пленуму ЦК КПРС», «Боротьба радянського народу за виконання рішень партії по освоєнню цілинних і перелових земель» та ін., обговорювалися і такі питання, як «Образ позитивного героя в радянській художній літературі», «Моральне обличчя радянського студента» та інші.

В. ПЛУЖНИКОВ,
секретар парткому ХДУ

Політзаняття в цілому грають велику роль в підвищенні ідейно-політичного рівня студентів факультетів і є корисною формою політико-виховної роботи, але в їх проведенні і організації існує ще багато недоліків.

Серйозні недоліки мають місце в добір керівників політзаняття. Неодноразова перевірка показала, що в групах, де політзаняттями керують досвідчені викладачі і аспіранти, які добре знають свою групу, володіють методом жвавої бесіди, тісно пов'язані з комсомольським бюро, — там ці заняття проходять на високому рівні, при активній участі всіх студентів. Прикладом можуть служити заняття, що проводяться в першій групі другого курсу біофакультету доцентом Д. С. Шапіро, а також у другій групі третього курсу філфакульту кандидатом наук В. О. Чирковою.

В тих групах, де сам керівник формально ставиться до своїх обов'язків, зустрічається з своєю групою тільки під час політзаняття, не знає студентів і їх запитів, — заняття проходять нецікаво, без активної участі студентів.

Партійному комітету і партбюро факультетів разом з деканами і керівниками кафедр слід переглянути склад керівників політзаняття. У нас є всі можливості забезпечити висококваліфіковане керівництво цими заняттями.

Треба також продовжувати роботу щодо поліпшення тематики політзаняття, більше притягувати до її розробки студентські організації групи і курсу, підвищувати ініціативу кожного студента.

Такими ж недоліками по суті страждає робота лекторіїв. Небагато лекцій, які читаються на факультетах і в гуртожитках, проходять успішно, при хорошому відвідуванні студентів. До таких лекцій можна віднести лекції, прочитані дійсним членом Академії наук УРСР М. П. Барабашевим «Про можливість життя на інших планетах», старшим викладачем П'ятигорським «Про використання атомної енергії в мирних цілях» та інші. Більшість же лекцій студенти відвідують слабо.

Погано проводяться в університеті такі форми масової роботи, як екскурсії на заводи, в радгоспи, передові колгоспи, в музеї та історичні місця міста. Багато студентів, які прийшли в університет з сільських місцевостей, виїжджають після закінчення університету з Харкова, не ознайомившись з індустріальним містом, не побувавши на одному великому підприємстві. І, навпаки, можна знайти студентів-харків'ян, які не знають колгоспного і радгоспного виробництва.

Недостатньо і не завжди на відповідному рівні проводяться на факультетах і в гуртожитках диспути, обговорення культурних вечорів та ін. Комітету комсомолу, профкому і бібліотекам університету необхідно приділяти більше уваги цим формам роботи, підносити і підтримувати ініціативу комсомольських і профспілкових організацій на місцях.

Велике виховне значення мають спорт і фізкультура. Кафедра фізкультури, організація ДТСААФ,

спортивне товариство «Наука» проводять велику роботу в університеті. Однак студентські організації слабо беруть участь в її проведенні. Недостатню увагу приділяється цій роботі також з боку ректорату і партійного комітету університету. В результаті цього спортивна матеріальна база далеко не відповідає вимогам університету. За відсутності матеріальної бази у нас не розвивається, наприклад, мотоспорт, немає належного стрілецького тирю, спортивних майданчиків при гуртожитках та інші. У нас є все необхідне для того, щоб усунути ці недоліки і підняти спортивно-фізкультурну роботу на вищий рівень, залучити до участі в ній всіх студентів.

Важливе значення має політико-виховна робота в гуртожитках, де мешкає майже половина наших студентів. Формально можна сказати, що в гуртожитках проводяться значна робота: працюють лекторії, випускаються стінні газети, демонструються кінофільми, організуються вечори самодіяльності і т. д.

Однак наявність в гуртожитках великої кількості порушень норм громадської поведінки і правил внутрішнього розпорядку свідчить про недостатню дбавість цих міроприємств. Нічим іншим, як недостатньою політико-виховною роботою з боку деканату, партійної, комсомольської організації пояснюються такі негативні явища:

Студент фізико-математичного факультету Лазарев неодноразово пиячив і хуліганив, за що був виселений з гуртожитку, а потім без відома громадських організацій він був знову вселений в ту ж кімнату.

Систематично порушують встановлений порядок студенти фізфакульту, що мешкають в кімнатах 45, 51, 42н, 44н, 19н, 56с, 46н, 80с, студенти хімічного факультету, які живуть в кімнатах 60с, 63с, географічного факультету — в кімнатах 32 і 77, факультету романо-германської філології в кімнатах 21, 22, 35, і т. д.

Лекції і доповіді в гуртожитках, які проводили, студенти відвідують погано. В 30 кімнатах гуртожитку на Шатилівці студенти зовсім не передплачують газет.

Необхідно різко підвищити політико-виховну роботу серед студентів, які мешкають в гуртожитках, поліпшити форму і зміст її, організувати культурне дозвілля студентів. Зокрема треба збільшити кімнати в гуртожитках, до повинні бути читальні та червоні кутки, і відповідно обладнати їх. Необхідно також в гуртожитках на Шатилівці і по вул. Артема 49 побудувати хороші спортивні майданчики. Проти порушників правил внутрішнього розпорядку в гуртожитках слід поводити рішучу боротьбу, включаючи адміністративні заходи.

Важливою формою виховання студентів є художня самодіяльність. В першому і на початку другого семестру цього учбового року силами гуртків нашої самодіяльності було проведено більше, ніж 70 концертів на факультетах, в гуртожитках, на виборчих дільницях і в підшефних колгоспах. Слід відзначити хорошу роботу самодіяльності біологічного і філологічного факультетів.

Однак на багатьох факультетах, і особливо в гуртожитках, гуртки студентської художньої самодіяльності працюють ще слабо. Погано готуються університетська самодіяльність до 150-річного ювілею університету.

Громадські організації і, перш за все комсомольська організація ХДУ, повинні поліпшити роботу гуртків.

Харківський університет має всі можливості для того, щоб готувати висококваліфіковані кадри для нашого народного господарства і культури. В університеті працюють досвідчені викладачі, до послуг студентів численні лабораторії з найновішим обладнанням, кабінети і бібліотеки з останніми новітніми науковими і художніми літературними. В університеті — міцні і згуртовані партійна і комсомольська організації, які зможуть і зроблять все для того, щоб поліпшити політико-виховну і учбову роботу серед студентів.

Удосконалювати форми і методи виховної роботи

Питання політико-виховної роботи серед студентів партійна організація філологічного факультету завжди ставила в центрі своєї роботи, звертала на нього основну свою увагу.

Основною формою проведення політико-виховної роботи серед студентів є політзаняття в групах. В зв'язку з тим, що побудова їх і метод проведення має велике значення, партійне бюро факультету приділило багато уваги підбору і розстановці в групах керівників цих занять. І це принесло значні наслідки.

В минулому році на філологічному факультеті найбільш відстаючим у навчанні був другий курс українського відділення. Тут була низька трудова дисципліна, студенти пропускали лекції без поважних причин, не брали участі в громадському житті факультету. Партійне бюро факультету обговорило на своєму засіданні стан дисципліни та навчання в цій групі і вирішило призначити керівником політгодини комуніста тов. Чиркову. Комсомольське бюро факультету рекомендувало обрати комсоргом курсу кращу студентку і активну комсомолку тов. Ладур.

В. О. Чиркова зразу ж активно включилася в роботу. Вона не лише проводила політгодини, а була на комсомольських зборах групи, брала участь у вечорах відпочинку, побувала декілька разів в студентському гуртожитку, а головне, — вона вивчила ділову якість кожного студента, і зуміла створити міцний колектив на курсі. Тепер третій курс українського відділення в значній мірі змінив своє обличчя. Зимову екзаменаційну сесію студенти склали добре, вони беруть активну участь у громадському житті факультету, активно виступають на політгодинах, тощо.

Проте, політгодини не на кожному курсі приносять однакову користь. Так, зовсім інша картина спостерігається на третьому курсі російського відділення. Студенти готуються до політгодини погано, часто пропускають їх. На курсі є «штатні» промовці, які виступають майже кожного разу, але є і такі, що протягом року не виступали жодного разу. Керівники політгодини на цьому курсі погано знають студентів, не цікавляться їх повсякденним життям. А виховання студентів потребує щоденної роботи, вдумливості і цілеспрямованості.

На нашому факультеті часто проводяться лекції. Партійне бюро разом з комсомольським звернулося в групи, щоб самі студенти вказали теми лекцій, які вони бажають послухати. На основі заяв студентів був складений план про-

ведення лекцій. З великим інтересом прослухали студенти лекцію професора В. М. Нікітіна «Проблеми довголіття», лекцію на тему «Лермонтов в музиці» та інші.

Проте з проведенням лекцій у нас теж не все гаразд. Трапляються випадки, коли прийшов лектор, підготовлена аудиторія, а з студентів на лекцію ніхто не з'явився. В чому причина? Перш за все в тому, що ці лекції організовуються після занять. Звичайно, важко слухати лекцію о 9 або о 10 годині вечора, після напруженого робочого дня.

В деяких інститутах нашого міста практикуються «вихідні вечори». В суботу або неділю організовується лекція, перед нею танці, потім виступи учасників художньої самодіяльності. Такі вечори більше приносять користі, ніж лекції, які організовуються у нас.

У нас теж проводяться вечори відпочинку студентів, але це здебільшого курсові вечори. На них запрошуються гості, інколи проводяться лекції, а потім танці, інколи танці проводяться весь вечір. Звичайно, танці заради танців приносять мало користі. Чому, наприклад, дуже рідко проводяться університетські вечори відпочинку? Комітет комсомолу і профком повинні допомагати комсомольському бюро факультету організувати факультетський вечір, а ще краще вечори відпочинку двох-трьох факультетів. Але комітет комсомолу і профком стоять осторонь цієї важливої справи.

Недоліками в політико-виховній роботі на філологічному факультеті є також і те, що серед її форм повністю відсутні диспути, обговорення нових кінофільмів, театральних вистав і т. п. В минулому семестрі на факультеті не було жодного літературного диспуту в той час, як саме на філологічному факультеті їх потрібно організовувати якомога частіше, і проходили вони повинні жваво і цікаво.

Багато користі приносять екскурсії. Студенти повинні побувати на заводах і фабриках нашого великого індустріального міста, познайомитися з передовиками виробництва, зустрітися з кращими людьми колгоспних ланів. А у нас не лише на факультеті, а і у всьому університеті, такі екскурсії проводяться дуже рідко.

Політико-виховна робота — це не лише політгодини і лекції, це комплекс всього навчання і життя студентів у вузі. Партійне бюро філологічного факультету ставить своїм завданням постійно поліпшувати політичне виховання студентів, вдосконалювати його форми і методи.

Г. ЖУРАВКА,
заст. секретаря партбюро
філологічного факультету.

Трибуна комсорга НАШ ДОСВІД БОРОТЬБИ ЗА ВИСОКУ УСПІШНІСТЬ

Головну увагу в усій своїй багатопланній роботі комсомольське бюро нашої групи приділяє питанням успішності. Протягом всього семестру проводяться систематичний контроль за навчанням студентів групи, за підготовкою до семінарських занять, за складанням позааудиторного читання, за ходом написання курсових робіт.

Всі ці заходи дали свої наслідки. Студенти групи під час зимової сесії не одержали жодної посередньої оцінки, а п'ять чоловік склали сесію на «відмінно».

Але треба відзначити, що з деяких предметів наші студенти істотно не виступають. В цьому році вийшов підручник з політекономії. Здавалося б, це повинно було поліпшити роботу студентів, поліпшити їх знання. Але, наші студенти, надіючись на підручник, поверхово вивчають першоджерела, що, безперечно, відбивається на їх відповідч. Цим пояснюється той факт, що залік з політекономії деякі студенти групи, зокрема Крячко і Силуянова, складали двічі.

У виховній роботі велике місце належить культурасовим міроприємствам.

Комсомольсько-молодіжні години ми проводимо загальнокурсіві,

що, як показав досвід, значно цікавіше. Тематику прагнемо підбирати таку, яка зацікавила б комсомольців, викликала б в них бажання з захопленням готуватися до комсомольсько-молодіжних годин. Так, цікаво пройшов вечір на тему: «Пусть дружба студентів мужає і крепнет», в якому взяла участь студентка крайньої народної демократії.

Крім комсомольсько-молодіжних годин, ми проводимо культуроходи. Так, наприклад, ми провели цікаву екскурсію по містах, де жив і працював великий російський художник І. Рєпін.

Робота комсомольського бюро тісно пов'язується з роботою профкома і старости групи. Попуч в цим треба сказати, що комсомольське бюро факультету мало допомагає груповим бюро, які були створені тільки в цьому році і дуже часто потребують допомоги. Необхідно, щоб члени факультетського бюро побували на наших зборах, висловили б свою думку про їх проведення, про те, які питання краще ставити на бюро, а які треба виносити на збори.

В. П'ЯТИХІНА,
секретар КСМ третього
курсу історичного факультету.

«СТАЛІНСЬКІ КАДРИ»

Стор. 2. 4 березня 1955 р.

ВЧЕНІ УНІВЕРСИТЕТУ—ВАЖКІЙ ІНДУСТРІЙ

Вчені Радянського Союзу разом з усім народом беруть велику участь у здійсненні вказівок Комуністичної партії щодо дальшого розвитку важкої індустрії — основної соціалістичної економіки і матеріального добробуту радянських людей. Вносять свій вклад в цю важливу всенародну справу і співробітники багатьох кафедр нашого університету.

Лабораторія металознавства під керівництвом проф. Л. С. Палатника успішно продовжує свою роботу над електроіскровим зміцненням металів. Цей метод уже освоєний на ряді заводів, зокрема на заводі транспортного машинобудування. Метод успішно освоюється і на тракторному заводі. Начальник бюро електроіскрової обробки Центральної лабораторії ХТЗ писав: «Лише завдяки застосуванню метода поверхневого зміцнення металів тракторний завод протягом двох років заощадив на інструментах один мільйон сто тисяч карбованців».

Кафедра технічної фізики (завідуючий доцент В. К. Ткач) на ХЕМЗі проводить дослідження шумів і вібрацій турбогенераторів. Суть роботи полягає в тому, що за допомогою спеціальних методів визначаються різні шуми і вібрації, які свідчать про порушення нормального режиму роботи турбогенераторів.

Кафедра радянської економіки уклала договір на співдружність з працівниками Харківського заводу сільськогосподарського машинобудування «Серп і молот». Протягом усього минулого року співробітники кафедри разом з студентами старших курсів проводили фотохронометражні спостереження в основних цехах заводу. Всього проведено 825 таких спостережень.

На основі одержаних матеріалів розроблено типову раціональну організацію робочих місць в ковальському, ливарному, автоматному і МХ-1 цехах заводу. Основна мета цієї раціональної організації робочого місця — підвищити продуктивність праці і краще використати устаткування; виявити приховані резерви для збільшення випуску сільськогосподарських машин.

Члени кафедри на чолі з доцентом М. В. Адаменко беруть активну участь у заводських технічно-виробничих нарадах та конференціях. Тут вони розповідають про

кращий досвід роботи передовиків і новаторів виробництва, раціоналізаторів заводу.

В 1954 році проведено економічний семінар для інженерно-технічних працівників заводу. На цьому семінарі вивчалися актуальні питання економіки та організації виробництва, виявлялись резерви поліпшення якості продукції, підвищення соціалістичного змагання в окремих цехах заводу. Всього проведено 37 занять. Керує семінаром доцент М. В. Адаменко, а заняття проводять кандидати наук А. Н. Мірер і Б. В. Поклонський.

Головний інженер заводу тов. Гайдученко і секретар партійного комітету тов. Русанов, однією з робіт кафедри радянської економіки на заводі протягом 1954 р., пишуть, що за попередніми підрахунками ця робота «дасть змогу підвищити продуктивність праці в чотирьох цехах заводу на 5—6%».

Така, величезної ваги робота, проведена лише на заводі «Серп і молот» кафедрою радянської економіки.

Кафедра фізики твердого тіла ХДУ уклала договір про співдружність з співробітниками Центральної лабораторії заводу «Серп і молот» на освоєння рентгенографічних методів дослідження металів і сплавів. Для цього треба було сконструювати спеціальну установку.

Кафедра розробила спеціальні рисунки і за ними побудувала установку. В 1955 році робота тривати далі. Завдання кафедри — навчити практичних працівників лабораторії правильно застосовувати рентгеноструктурний аналіз металів і сплавів на новому апараті. Роботу практично здійснює кандидат фізико-математичних наук О. І. Бублик під керівництвом завідувача кафедрою фізики твердого тіла проф. Б. Я. Пінеса.

Ми навели лише деякі приклади допомоги співробітників кафедр університету важкій промисловості. Допомога ця із року в рік поширюється і розвивається.

Виконуючи вказівки партії і уряду вчені нашого університету прагнуть ще більш наблизили науку до розв'язання чергових завдань комуністичного будівництва, ще вище піднести її роль у здійсненні технічного прогресу, у розробці методів виробництва, які б відповідали рівню сучасної світової техніки.

П. КОСТЮК.

Засідання гуртка неорганічної хімії

28 лютого на хімічному факультеті відбулося чергове засідання гуртка неорганічної хімії. З доповіддю «Кольорова фотографія»

виступив Г. Р. Виногоров. Доповідь викликала великий інтерес серед гуртківців.

Про дружний колектив

Скільки прекрасних слів сказано про дружбу, скільки чудових пісень про неї співають! Багато людей саме їй вдячні за те, що вона допомогла у важку хвилину. Скільки чудових розповідей чули ми про славу солдатську дружбу і взагалі про дружбу радянських людей. Це високе, чисте і благородне почуття. Воно міцне і неперушне, бо радянських людей в їх дружбі поєднують спільні інтереси, спільна боротьба за комунізм. Саме тому ніхто з нас не дивується, коли зовсім «чужі» люди допомагають один одному в біді. Це наша дійсність, наш побут.

Коли у людини немає друзів, життя її пусте і невеселе. Ще гірше, коли ця людина живе в колективі і не може знайти з ним спільної мови. Саме тому, багатьох наших читачів зацікавила стаття В. Товкуна «Дружний колектив, чи сусіди по партії». У відгуках на цю статтю наші чи-

таси розповідали про міцну студентську дружбу, яка згуртовує наш колектив. Але ряд товаришів закидають справедливі докіри комсомольським керівникам, які не завжди сприяють згуртуванню колектива.

Є у нас ще групи, де внаслідок недостатньої роботи комсомольських і профспілкових організацій бувають випадки нетоварищеского, чужого духові радянського студентства, ставлення до товариша.

Ось, наприклад, такий факт. Один з студентів другого курсу фізико-математичного факультету опинився в дуже скрутному матеріальному становищі. Хлопцю нічим було заплатити за квартиру, і господарі виселили його на вулицю. На дворі, хоча і тепла, але все ж зима. І хлопець змушений був декілька днів ночувати де прийдеться — на підлозі в Ленінській аудиторії, або в приміщенні кафедри фізкультури.

Виникає законне питання: де був колектив другого курсу фізику? Де була комсомольська організація? Чому вони не допомогли своєму товаришу?

Вони можуть відповісти, що цей студент — хлопець соромливий, нікому не розповів про свою біді. Але ось тут і виникає питання про дружбу в колективі, про таку дружбу, коли усім: і радістю, і горем ділишся з товаришами. Саме такої дружби, мабуть, і немає в колективі, де вчиться цей студент.

Коли на місто спав вечір, він повільно піднявся з дивану, потягнувся і одягнув свій широкий стильний піджак. Обережно, щоб не пошкодити лацкану, зняв комсомольський ґанчік і недбало кинув його в шухляду письмового столу. Потім він підійшов до дзеркала, зачісав світлі, довгі «тарзанячі» кучері, акуратно струсив з пліч волосинки і зв'язав бантом яскравооранжовий шарф. Одягнувши довге модне пальто і кепі з сірого букле, він підійшов до столу і на хвилину замислився, потім рвучко відкрив шухляду і, викинувши звідти фінський ніж, сховав його в кишеню.

— Юро! Ти йдеш? — почув він голос матері.

— Іду вчитися. Прийду пізно. Я ж багато пропустив, тепер доводиться наздоганяти з товаришами.

Недбало кинувши погляд на годинник, Юрій Дудко йде до виходу. Йому треба поспішати. Його чекають друзі.

Вони зустрілися там, де зустрічаються звичайно харківські «стиляги» — юнаки в шляхах (обов'язково зелених) або в сірих, натягнутих до брів, кепі. Заклавши руки в кишені, вони дефілюють по Сумській, між Театральною площею і вулицею Гіршмана.

Тут, біля під'їзду Театрального інституту, зустрілися і ці троє — тоді ще студент першого курсу радіофізичного факультету ХДУ Юрій Дудко і десятикласники 139-ї школи Солдатов і Нехіс.

Спочатку вони так, як і інші «стиляги», просто ходили вгору і вниз по Сумській, чиплючись до дівчат. Потім це їм набридло. Хотілося різноманітності. Хтось запропонував зайти до ресторану. Там грав естрадний оркестр, приємно іскрилося вино в бокалах, але... грошей було мало. Адже друзі самі ще не стали на трудовий шлях. І ось одного разу сталося те, до чого, спочатку може несподівано, йшли Дудко, Солдатов і Нехіс.

На Салтовському шосе вони, запрошуючи ножками, обрабували юнака і дівчину. Першу здобич — 2 годинники і 300 крб. вони пропихали наступного ж дня. «Удача» спанячила їх, і швидко грабунки став для цієї трійки неперервною потребою. Одяг у своїх жертв вони не забирали, з ним було багато клопоту. Значно легше було збувати годинники.

Поступово в них виробилося своє уявлення про обов'язок, честь, гуманність. Гуманним, наприклад, Дудко вважав свій вчинок, коли літній жінці, яка просила не забирати в неї годинник, останню згадку про чоловіка, що загинув на фронті, він запропонував замість нього старий зіпсований годинник.

Вони можуть відповісти, що цей студент — хлопець соромливий, нікому не розповів про свою біді. Але ось тут і виникає питання про дружбу в колективі, про таку дружбу, коли усім: і радістю, і горем ділишся з товаришами. Саме такої дружби, мабуть, і немає в колективі, де вчиться цей студент.

Багато товаришів, особливо з молодших курсів, запитують: як дружити? Як створити у групі дружний колектив?

Важко відповісти на це питання. Ніяких рецептів тут немає. Але гадається, що згуртованість колективу безпосередньо залежить від рівня і дійовості політико-виховної роботи в колективі.

І дійсно. Згуртованість кожного колективу виявляється в ентузіазмі його членів, у проведенні колективних міроприємств, в теплому товариському ставленні одного до другого. Кожний член колективу повинен боротися за честь своєї групи, курсу, факультету, університету. Він повинен прагнути внести частку своєї праці в загальну справу боротьби за першість в навчанні, науковій і громадській роботі, дисципліні, спорті. Якщо кожний студент так розумітиме свої обов'язки, колектив буде згуртованим і передовим.

Третьюкурсник історичного факультету І. Бабенко в своєму листі розповідав про те, як допомагають студенти групи своїм двома товаришам, які страждають тяжким недугом — сліпотю. Де, в якій країні звичайна людина, яка втратила зір, зможе одержати вищу освіту? Це можливо тільки в нашій радянській країні, тому що на допомогу такій людині приходять колектив, товариші. Що це, як не прояв дійсної дружби радянських людей?

Але дружба буває різна. Міцна і неперушна вона тоді, коли в ній є дві необхідні якості: рівність і принциповість.

Піддати свого друга різкій і принциповій критиці, якщо він того заслуговує, допомогти йому виправити помилки і стати на вірний шлях, не побоятися сказати йому у вічі правду — ось чого вимагає дійсна дружба. В тому ж колективі, де немає такої принциповості, — дружба недовговічна, вона живе до першого серйозного випробування.

Як же сталося, що троє юнаків, найстаршому з яких — Дудко — було 18 років, стали на шлях злочину?

З раннього дитинства Юрій Дудко ріс в обстановці загальної схильності перед ним в родині. Батьки вважали сина, дитиною незвичайних здібностей і не замислювалися над тим, що виховують в ньому свідомість власної переваги над оточуючими його людьми.

Тому, коли Юрій Дудко прийшов на перший курс радіофізичного факультету, він не знайшов контакту з колективом. За його думкою, народ навколо був сірий й нерівня йому. Дружби він ні з ким не заводив, тримався гордовито і зарозуміло. В групі він одержав прізвисько «стиляг». Між ним і колективом утворилася тріщина.

В родині Юрія ніколи ні в чому не відмовляли. Як не попустили єдиного сина? Тому, коли Юрій не зжився з колективом свого класу 89 школи і виявив бажання перейти до вечірньої школи, батьки не заперечували йому. І ось юнак, ніде не працюючи, цілими днями б'є байдики. У вечірній школі йому неважко вчитися. На фоні молоді, що поєднує працю з навчанням, він безперечно, виграв.

Відомо, що ледарювання нікого не доводило до добра. Важко, звикнувши до бездіяльного життя, раптом стати перед необхідністю щоденно і наполегливо працювати. Тому, коли одна з студенток групи звернулася до Юрія з запитанням, чому він не вчиться, не конспектує лекцій, на виконув практичних завдань, він відповів: — А я не звик вчитися щодня. Мені завжди казали, що у мене незвичайні здібності. Я можу все вивчити за одну ніч.

Важко уявити собі більш небезпечний настрій для студента, особливо такого факультету, як радіофізичний, де кожна пропущена лекція, кожний незасвоєний розділ курсу, кожне невиконане практичне і домашнє завдання, не дозволяє засвоїти наступний матеріал.

Протягом осіннього семестру Дудко пропустив дві третини лекцій. Правда, майже всі його пропуски були виправдані довідками про хворобу. Але з якої б причини не були пропущені лекції, — вони пропущені, матеріал не засвоєний. А Дудко не робив спроб його надолужити. Він не звернувся за допомогою і до товаришів по групі.

Здавалося б, що несумлінне ставлення Дудка до своїх студентських обов'язків, його зарозумілість, схильність перед модами буржуазного Заходу повинні були серйозно занепокоїти комсомольську групу. Однак цього не сталося. Комсомольці і курсу радіофізичного факультету якось зробили спробу зайнятися поведінкою Дудка, але не виявили в цьому достатньої наполегливості і послідовності. Один з студентів факультету написав у факультетській стінгазеті статтю, в якій критикував ставлення Дудка до навчання. Об'єкт критики не аніяк розлютувався. Він навіть запропонував автору статті І. о диво! Чи попроса мала свій вплив, чи щось інше вплинуло на редколегію стінгазети, але вона викреслила з статті ті рядки, в яких піддавалася критиці поведінка Дудка.

Комсомольці вирішили обговорити поведінку Дудка на своїх зборах. Але він на ці збори не з'явився. Це повинно було посилити занепокоєння в групі. Треба було примусити Дудка взятися за розум. Якщо не допомагали розмови з ним, треба було говорити з його батьками. Можна було знайти багато засобів вплинути на нього. Але група нічого не зробила. А Юрій Дудко в цей час котився вниз по похилій площині.

Випадок з Дудко не єдиний в університеті. Справи студента радіофізичного факультету Антипова, студента історичного факультету Рожкова свідчать про серйозні недоліки у виховній роботі в комсомольській організації ХДУ.

Нещодавно на університетських зборах комсомольського активу секретар комсомольського бюро фізико-математичного факультету сказав: — В нашій комсомольській організації скучно. Чи не в цьому причина? Чи не в тому, що дець зник комсомольський вогник, комсомольська витівка?

Хіба можуть в дружному, згуртованому колективі траплятися факти порушення дисципліни, аморальні вчинки тощо? Ні, звичайно, не можуть. І якщо є у нас в університеті ще випадки, коли окремі студенти ганяють весь наш колектив, то це свідчить про відсутність дружби і комсомольської принциповості в тій групі, на тому курсі, де вчиться цей студент. Якщо це було б не так, колектив першого курсу радіофізичного факультету вплинув би на свого колишнього студента Дудка, не допустив би його до злочину.

Ю. Неймер.

Якщо у нас є колективи, в яких неухважно ставляться до окремих людей, то бувають і такі випадки, коли деякі студенти ставлять себе над колективом. Обов'язок комсомольських організацій — виховувати таких товаришів. Колектив має велику силу. Треба правильно нею користуватися.

Слово «товариш» — велике слово. Воно об'єднує всіх радянських людей в єдину багатомільйонну сім'ю. І їм треба дорожити.

«СТАЛІНСЬКІ КАДРИ»
Стор. 3. 4 березня 1955 р.

РОЗВИТОК ФОЛЬКЛОРИСТИКИ В ХАРКІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Заснування Харківського університету було величезною культурно-історичною подією в житті українського народу. Незважаючи на жорстоку національно-колоніальну політику, яку проводило російське самодержавство, на постійне переслідування української культури, Харківський університет став важливим вогнищем розвитку української національної культури, сприяв зближенню її з передовою культурою братнього російського народу, зміцненню дружби українського і російського народів.

Значні заслуги має Харківський університет і в розвитку вітчизняної фольклористики. Початок діяльності університету збігається з періодом становлення нової української літератури, в періодом спроб і шукань, коли в Росії й на Україні виник посилений інтерес до української народної творчості. Харківський університет розпочав свою діяльність виданням великої кількості книг, підручників, газет, журналів, альманахів. На сторінках університетської преси часто порушувались теоретичні питання фольклористики, друкувалися записи народної творчості й спеціальні дослідження про неї.

Помітним явищем української фольклористики був виданий І. І. Срезневським у 1831 р. «Український альманах», майже наповнений упорядкованими записами народної творчості.

У 1833 р. виходить альманах Петрова «Утринная звезда», де опубліковано записані І. Срезневським три народні пісні. Де кожної з них збирач подав коротку історичну довідку, віддрукував пісні «Спадення Могильова», «Надгробна пісня Свиридовському» й «Потребальна пісня на смерть осаула Чуряя» — одночасно українською мовою та в російському перекладі.

В цьому ж 1833 р. І. Срезневський випускає першу частину «Запорожской старины».

Разом з тим видання Срезневського не позбавлене серйозних хиб. В передмові, коментарях Срезневський нерідко зловживає переказами літописів, широко користується «Історією русов», яка мала націоналістичне спрямування. Найбільшим недоліком «Запорожской старины» є те, що Срезневський вмістив в ній ряд фальсифікацій, підробок під народну творчість.

Помітний слід в історії української фольклористики залишили й М. Костомаров. Перша його велика наукова робота — дисертація «Об историческом значении русской народной поэзии», була присвячена новому на той час питанню — розгляду народної творчості. В дисертації аналізується чимало українських пісень, записаних самим автором.

Широко використовує Костомаров народну творчість в своїх історичних дослідженнях. В монографії «Богдан Хмельницький», наприклад, Костомаров подає пісні й думи про великого народного полководця. У 1859 р. в Саратові вийшов з друку альманах Д. Мордовцева «Малорусский литературный сборник». В ньому опубліковано великий цикл «Народные песни, собранные в Западной части Волынской губ. Н. И. Костомаровым». Треба зазначити, що Костомаров вороже ставився до російської прогресивної культури, відстоював реакційні погляди на історію, що до краю обмежувало його можливості як дослідника.

У 1834 р. університетська друкарня видала збірку «Малорусские пословицы и поговорки, собранные В. Н. С.» (Смирницьким). Відзначаючи історико-пізнавальне значення зібраного ним матеріалу, Смирницький у передмові до збірки писав: «Желаю сохранить от забвения малорусские пословицы и поговорки, так сильно выражающие характер сей нации, я старался собрать и издать их для удовольствия любителей

лей всего отечественного». Далі збирач повідомляє про свій намір продовжувати роботу над виданням української народної творчості: «Ежели сей труд мой благополучно будет принят, то я обязан буду издать и продолжение оных, дополнив собранием малорусских загадок и употребленных при свадьбах в Малороссии песен».

Свого задуму Смирницький, на жаль, не здійснив, але й те, що він зробив, було важливим вкладом у фольклористику: це була перша збірка українських приказок і прислів'їв, значна частина яких мають антипанське і антипопівське спрямування.

Значним інтересом до української народної творчості характеризується діяльність професора Харківського університету Амвросія Метлинського. Протягом багатьох років він старанно збирав фольклор і в 1854 р. в Києві видав досить цінну збірку «Народные южнорусские песни». У передмові Метлинський з гордістю писав: «Славянская семья народов и главнейший среди нее народ русский, справедливо славится неисчерпаемым богатством народной поэзии» (стор. VII). Але поруч ми знаходимо невірне твердження, ніби українська мова є «наречие языка русского».

Метлинський, як і його попередники Церетелев, Смирницький і Лукашевич, дивився на українську народну творчість і мову, як на уламки, залишки минулого вже «золотого віку», як на явище, що вже зникає. Це й визначило колосальні видавання ним збірок, де він обмежується фіксацією зникаючої старовини. Але цінність всіх цих збірок полягає в тому, що в них опублікована величезна кількість до того часу невідомого ще фольклорного матеріалу. Тут представлені певні побутові річно-календарні пісні й думи про боротьбу проти татар і польської шляхти, казачьї, солдатські й бурлацько-сирітські пісні, а також жартівливі пісні, записані М. В. Гоголем. Метлинський перший в українській фольклористиці опублікував зразки чумацьких і робітничих пісень.

Збірка Метлинського «Народные южнорусские песни» відразу ж завоювала широку популярність серед українських і російських читачів. Вона була високо оцінена сучасною російською пресою — журналами «Вестник Русского Географического Общества», «Современник», «Отечественные записки». Її появу із захопленням вітали й такі знавці народної творчості, як І. Срезневський, О. Пипін. О. Потебня говорив, що праця Метлинського навчила його цінити народну творчість, уважніше придиватись до життя народу. І. Франко також відзначав, що ця «збірка багата не тільки змістом (жоло 1000 номерів пісень), але також повнотою і артистичним викінченням текстів деяких пісень».

Вся своє недове життя присвятив збиранню народної творчості й харків'янин Ів. Манжура. 1890 р. він видав збірку «Сказки пословицы и т. п., записанные в Екатеринославской и Харьковской губерниях», яка була значною подією в історії української фольклористики, бо публікацію народної творчості Манжура супроводив цінними коментарями.

Найвидатнішим харківським фольклористом був О. П. Потебня. Надзвичайно освічена, глибоко талановита людина, він залишив помітний слід у мовознавстві, літературознавстві, етнографії. В кожній праці Потебні зустрічаємо глибокі екскурсії у народну творчість, розробку питань фольклористики. Роботи Потебні «О некоторых символах в славянской народной поэзии», «О мифологическом значении некоторых обрядов и поверий», «О доле и сродных с нею существах», «Малорусская народная поэзия», «Объяснение малорусских и сродных народных песен», «О купальских огнях и сродных с ними представлениях», «Переправа через воду, как пред-

ставление брака», велика рецензія на збірку пісень Я. Головацького та цілий ряд інших праць вченого є значним вкладом у розвиток фольклористики. В них Потебня наводить чимало зразків російської й української народної творчості, з великою ерудицією з'ясовує подібність тематики в фольклорі слов'янських країн. Але Потебня часто надміру захоплювався символами, перебільшував їх значення. «Головна сила Потебні», — зазначав І. Франко, — і заразом його слабкість при студіюванні чи то народних пісень, чи языка, се психологічний аналіз, що дуже часто переходить у гру символів і більше менше припадкових зближень. При тім він звичайно ігнорує етнографічні, історичні та географічні різниці і взаємини, що спричинює звичайний в його дослідках брак наукового синтезу і позитивних висновків».

Досить плодотворною була фольклористична діяльність акад. Сумцова, найпродуктивнішого українського доживтєвого фольклориста. Перу Сумцова належить більше 100 праць, присвячених фольклору, в тому числі програма для збирання народної творчості, монографія «Діячі українського фольклору», хрестоматія з народної творчості і багато інших праць. Для всіх його праць характерне те, що, як влучно зауважив І. Франко у своїх дослідках «Сумцов звичайно розпоряджає багатим матеріалом друкуванням, а почасти й рукописним, не вдаючись в ширший узагальнення або сміли гіпотези».

Не все, написане дореволюційними харківськими фольклористами, рівноцінне в науковому й ідейному відношенні. Ми відкидаємо ідеалістичне розуміння ними історії й ролі народних мас, якого дотримувались доживтєві харківські вчені, нам чужа їх методологія. Але фактичний матеріал, зібраний і узагальнений фольклористами Харківського університету, з успіхом використовується радянською наукою. Харківський університет вніс цінний вклад в розвиток доживтєвої науки, він був важливим центром вітчизняної і зокрема української фольклористики.

В повоєнний період, коли Комуністичною партією були створені всі умови для розвитку радянської науки, Харківський державний університет став одним із центрів української радянської культури, соціалістичної за змістом і національної за формою.

Протягом багатьох років у Харківському університеті працював член-кореспондент АН СРСР О. Біленький, який керував підготовкою науково-педагогічних кадрів з літератури й народної творчості. Йому належить ряд ґрунтовних праць з фольклору «Легенда о Фаусте», «Старинный театр в России», яка є однією з найкращих праць з історії українського народного театру, велика узагальнююча стаття про українську народну творчість в «Литературной энциклопедии», стаття про українські думи тощо.

В Харківському університеті працював і відомий радянський етнограф, член-кореспондент Академії наук СРСР Д. Зелений, перу якого належить чимало праць з етнографії і народної творчості.

Зараз учні і студенти Харківського державного університету також активно працюють над збиранням народної творчості. В останньому номері «Трудів філологічного факультету» опублікована цікава стаття О. Розенберга «Деякі спостереження в галузі образотворчих засобів української народної пісні». В 1953 р. видавництво університету випустило цінний бібліографічний покажчик «Русское устное поэтическое народное творчество» В. Кнейчера, де чимало уваги приділено й українській народній творчості. Готується до друку збірник народних пісень, записаних студентами університету під час фольклорних експедицій.

П. ЛЕЩЕНКО.

23 лютого минуло 10 років з дня смерті Олексія Миколайовича Толстого, одного з найвидатніших російських художників слова, полум'яного патріота своєї Батьківщини, великого гуманіста.

О. М. Толстой розпочав свою літературну діяльність ще до Жовтневої революції, але шлях його в радянську літературу був неслепим і сповненим протиріч. Перші твори письменника з'явилися в чорні роки століпінської реакції, коли в буржуазній літературі панували ванепадницькі настрої, проповідувалася індивідуалізм, космополітизм, естетство і містика. Перша збірка віршів, що вийшла в 1907 році, написана під впливом символізму і, за словами самого О. М. Толстого, це була «наслідувальна, наївна і погана книжка».

Прагнення до реалізму з особливою силою виявилось в оповіданнях 1908—1910 рр. («Архип», «Мішука Налимов» і інші). В цих оповіданнях, об'єднаних пізніше в збірці «Під старими липами» і в наступних романах «Чудак» («Два життя»), «Кривий пан», повісті «Пригоди Растьогіна» письменник надзвичайно яскраво і правдиво змальовує духовний і соціальний розклад дворянства.

Вже в ті роки основоположник радянської літератури О. М. Горький радив О. В. Луначарському звернути увагу «На нового Толстого, Олексія, письменника, безперечно, видатного, сильного, який з жорстокою правдивістю змальовує психічний і економічний розклад сучасного дворянства».

Але народ, революція ще не знайшли тоді свого відбиття в творчості О. М. Толстого. В цьому полягав і корінь його нерозуміння Жовтневої революції, і причина еміграції письменника, де він перебував з 1918 до 1923 року.

Перебування О. М. Толстого в еміграції знайшло своє відбиття в ряді оповідань («Чорна п'ятниця», «Руконіс, знайдений під ліжком»), в романах «Емігранти», «Пригоди Невзорова, або Ібкус». Тут він пише автобіографічну повість «Дитинство Микати», проіняту безмірною любов'ю до батьківщини. В цей час письменник глибоко усвідомлює, що лише єднання з народом відкриє йому шлях до справжнього мистецтва. В 1923 році О. М. Толстой повертається в Радянський Союз.

Лише радянська дійсність дала можливість О. М. Толстому здійснити його великі творчі задуми. Натхненна праця народу, що під керівництвом партії будує соціалізм, змушує його по-новому осмислити тему людини і батьківщини. Це завдання О. М. Толстой здійснив в трилогії «Ходіння по муках», яку він писав двадцять років (1921—1941 рр.) і яка є одним з кращих творів, що збагатили радянську літературу.

Тема трилогії — це загублена і знайдена батьківщина — говорив

письменник. В титанічній боротьбі двох світів народжується нова Росія, нова радянська людина. Остання частина трилогії була закінчена 22 червня 1941 року. Епіграф до роману — «Жити переможцями або вмерти з славою» з особливим силою пролунав в дні великої боротьби російського народу з фашизмом.

Повість «Хліб», написана в 30-і роки, задумана, як складова частина трилогії і присвячена героїчній обороні Царицина.

Тісно змикаючись з трилогією «Ходіння по муках», повість «Хліб» є високохудожнім зразком патріотичної творчості О. М. Толстого.

Роман О. Толстого «Петро І» — це найкращий радянський історичний роман, класичний твір соціалістичного реалізму. Письменник неодноразово підкреслював, що вірно розуміння епохи і ролі Петра йому дали твори класиків марксизму-ленінізму.

О. М. Толстой був великим гуманістом, борцем за щастя народів проти чорних сил реакції, проти фашизму. В роки перед великою Вітчизняною війною письменник виступав з полум'яними публіцистичними статтями, в яких він гнівно викривав фашизм, закликав народи до боротьби з ним, провіщає йому неминучу загибель.

З новою силою виявився талант письменника в роки Великої Вітчизняної війни. Глибоким патріотизмом, вірою в перемогу і історичну правоту справи свого народу пройнята його творчість воєнних років. В ці роки О. М. Толстой пише драматичну повість «Іван Грозний», в якій він створює правдивий образ видатного російського державного діяча, виступає з патріотичними статтями і оповіданнями про війну. Героїчним подвигам радянських людей в тилу і на фронті присвятив письменник свої чудові «Оповідання Івана Сударева».

Любов до батьківщини, зненависть до ворога, викриття фашизму, віра в перемогу радянського народу над гітлерівськими загарбниками — тема збірок «Батьківщина», «Я закликаю до зневаги», «Що ми захищаємо» і ін., куди увійшло багато нарисів і статей О. М. Толстого, написаних в роки війни.

Вірний син свого народу, О. М. Толстой віддавав йому всі свої сили, у нього знаходив він натхнення. В своїй статті «Про літературу і війну» О. М. Толстой писав: «Молодість радянської літератури в тому, що вона цілком література народна, точніше — весь її основний рух — до народу, до вічного джерела творчості».

Творчість О. М. Толстого є великим патріотичним вкладом в соціалістичну літературу і має великий вплив на розвиток радянської літератури, завоювавши гарячу любов і вдячність радянського народу і друзів за рубежом.

М. ПРИГАРА.

На всесоюзному пленумі по шовківництву

В Харкові, в актовому залі ольського господарського інституту ім. В. В. Докучаєва 21—25 лютого проходив поширений пленум секції шовківництва ВАСХНІЛ, в якому взяли участь передовики виробництва, агрономи і керуючі обласними і республіканськими управліннями шовківництва. Всього в роботі пленуму взяло участь більше ніж 200 делегатів.

Основним питанням в роботі пленуму було підвищення врожайності і якості коконів в нових районах шовківництва. Представники шовківницьких організацій РРФСР, України і Молдавії обмінювалися на нараді досвідом роботи по освоєнню нових високопродуктивних порід шовкопрядів. Передовики, бригадири шовківницьких бригад кокошів розповіли про свої досягнення, зобов'язалися одержати в 1955 році підвищені врожаї коконів — до 100 кг з коробків грені.

Особливо великі завдання стоять перед шовководами України, тому, що наша республіка, за встановленим Радіо Міністрів

СРСР 10-річним планом розвитку шовківництва в нашій країні, до 1956 року повинна зайняти друге місце серед інших республік по заготовці коконів.

А між тим на Україні до цього часу є ще істотні недоліки в справі розширення кормового фонду і підвищення врожайності коконів. З багатьох доповідей і виступів на пленумі з'ясувалось багато нових актуальних питань в галузі біології нових порід шовкопрядів. В рішення цих питань велику допомогу виробничникам повинні надати наукові співробітники різних науково-дослідницьких установ.

Від Харківського університету в роботі пленуму взяли участь співробітники біофаку В. Г. Шахбазов, С. С. Хрулін, Г. Д. Літевич і студенти-дипломники біологічного факультету тт. Виноградова, Парнюк. В майбутньому співробітники і студенти біофаку візьмуть участь в рішенні деяких питань вивчення біології шовкопрядів.

Редактор Г. ПОПОВ.

«СТАЛІНСЬКІ КАДРИ»

Стор. 4. 4 березня 1955 р.